

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення Вченої ради університету
30 серпня 2024 року,
Протокол № 1

Ректор, голова вченої ради університету,
доктор юридичних наук, професор

_____ **Олег ОМЕЛЬЧУК**

м.п.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ФІЛОСОФІЯ ПРАВА»
для підготовки фахівців освітнього ступеня магістра
за спеціальністю 081 Право галузі знань 08 Право
Форма навчання: очна (денна)**

м. Хмельницький

2024

РОЗРОБНИК:

Професор кафедри теорії та історії
держави і права, доктор юридичних наук,
професор
27 серпня 2024 року

_____ Вікторія BOBK

СХВАЛЕНО:

Рішення кафедри теорії та історії держави і права
27 серпня 2024 року, протокол № 1

Завідувач кафедри, доктор історичних наук,
професор
27 серпня 2024 року

_____ Леонід МІСІНКЕВИЧ

Декан юридичного факультету
кандидат юридичних наук, доцент
Віктор ЗАХАРЧУК
28 серпня 2024 року

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
29 серпня 2024 року, протокол № 1

Голова методичної ради університету,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка
29 серпня 2024 року

_____ Ірина КОВТУН

Обліковий обсяг програми – 0,86 ум.др.арк.

ЗМІСТ

			Стор.
1.	Опис навчальної дисципліни	–	3
2.	Формування компетентностей та заплановані результати навчання	–	5
3.	Програма навчальної дисципліни	–	9
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни	–	11
4.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	–	11
4.2.	Аудиторні заняття	–	12
4.3.	Самостійна робота студентів	–	12
4.4.	Індивідуальні завдання	–	12
5.	Методи навчання та контролю	–	13
6.	Схема нарахування балів	–	13
7.	Рекомендована література	–	14
8.	Інформаційні ресурси	–	19

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	–	08 Право
2. Код і назва спеціальності	–	081 Право
3. Назва спеціалізації	–	
4. Назва дисципліни	–	Філософія права
5. Тип дисципліни	–	Вибіркова
6. Код дисципліни	–	V.081.M.1.26
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	–	другий
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	–	магістр
9. Курс / рік навчання	–	перший
10. Семестр	–	перший
11. Обсяг вивчення дисципліни:		
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	–	3/90
2) денна форма навчання:		
аудиторні заняття (годин)	–	30
% від загального обсягу	–	27
лекційні заняття (годин)	–	16
% від обсягу аудиторних годин	–	54
семінарські заняття (годин)	–	14
% від обсягу аудиторних годин	–	46
самостійна робота (годин)	–	60
% від загального обсягу	–	63
тижневих годин:		
аудиторних занять	–	4

самостійної роботи	— 6
3) заочна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	—
% від загального обсягу	—
лекційні заняття (годин)	—
% від обсягу аудиторних годин	—
семінарські заняття (годин)	—
% від обсягу аудиторних годин	—
самостійна робота (годин)	—
% від загального обсягу	—
тижневих годин:	
аудиторних занять	—
самостійної роботи	—
12. Форма семестрового контролю	— залік
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	—
2) супутні дисципліни	— О.081.М.3 Проблеми нормотворення та правозастосування, О.081.М.6 Практика цивільного судочинства
3) наступні дисципліни	— О.081.М.2 Україна в міжнародному правовому вимірі, О.081.М.5 Етичні стандарти правничої діяльності
14. Мова вивчення дисципліни	— українська.

2.1. Вивчення курсу передбачає формування у фахівців таких загальних компетентностей:

	Загальні компетентності: ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу ЗК2 Здатність проводити дослідження на відповідному рівні ЗК3 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел ЗК4 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації ЗК5 Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово ЗК6 Здатність генерувати нові ідеї (креативність) ЗК7 Здатність приймати обґрунтовані рішення ЗК8 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань)
--	--

	ЗК9 Здатність працювати в міжнародному контексті ЗК10 Здатність розробляти проєкти та управляти ними ЗК11 Здатність працювати на місцевому та локальному рівні Спеціальні, фахові компетентності: СК1 Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності СК2 Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України СК3 Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні СК4 Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України СК5 Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції СК6 Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію СК7 Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні СК8 Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів СК9 Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності СК10 Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування СК11 Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів СК12 Здатність розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника
--	---

	СК13 Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією СК14 Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини СК15 Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості СК16 Здатність здійснювати юридичний супровід діяльності органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій
Програмні результати навчання	РН1 Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання РН2 Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами РН3 Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження РН4 Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки РН6 Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи РН7 Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання РН8 Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності РН9 Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг РН10 Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів

	функціонування права RH11 Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції RH12 Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу RH13 Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів RH14 Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування RH15 Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування RH16 Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини RH17 Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності RH18 Аналізувати та застосовувати процедури та механізми правового регулювання на місцевому та локальному рівнях.
--	--

2.2 Заплановані результати навчання

<i>Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:</i>	
<i>1. Знання</i>	
1.1)	Знати основний зміст всіх розділів програми.
1.2)	Знати основні концептуальні проблеми світової та вітчизняної філософії права; характеристики основних етапів всесвітньої та вітчизняної історії
1.3)	Знати теоретичні джерела і практичні засади філософії права.
1.4)	Вільно володіти термінологічним апаратом філософії права
1.5)	Знати предмет і соціальні функції філософії права; теоретичні принципи, методологічні засади філософії права; місце філософії права і філософсько-правового знання в системі гуманітарних наук.
<i>2. Розуміння</i>	
2.1)	З'ясовувати закономірності розвитку суспільства, історії, права.

2.2)	Розрізняти явища правового та неправового, юридичного та правового.
2.3)	Пояснювати сутність сучасних правових проблем сучасності та дискутувати з приводу можливих шляхів їхнього подолання.
2.4)	Розуміти специфіку права як об'єктивного феномену в руслі отримання юридичної освіти.
2.5)	Виявляти метафізичний характер філософського осмислення права.
2.6)	Визначати роль та значення застосування філософсько-правового знання як розділу практичної філософії здійснення соціальних перетворень.
3. Застосування знань	
3.1)	Застосовувати в практичній діяльності набуті теоретико-методологічні знання.
3.2)	Застосовувати знання з філософії для підвищення власної філософської культури та навичок критичного мислення.
3.3)	Аналізувати першоджерела та наукову літературу.
4. Аналіз	
4.1)	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
4.2)	Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної філософсько-правової думки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.
4.3)	Виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі філософії права, представників різних наукових напрямів та шкіл.
4.4)	Аргументувати власну точку зору щодо розуміння наукових проблем і проблем суспільного життя.
4.5)	Застосувати принципи і настанови філософії права до аналізу та розв'язання конкретних юридичних проблем.
5. Синтез	
5.1)	Здатність використовувати релевантні методи опрацювання філософсько-правових текстів.
5.2)	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
6. Оцінювання	
6.1)	Оцінювати значення знань тем з курсу «Філософія права» для формування високого рівня філософської культури правника.
6.2)	Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері філософії права, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки детальні знання про філософсько-правову проблему.
6.3)	Розкривати соціально-історичну сутність і доцільність правових явищ.
6.4)	Оцінювати внесок українських філософів права у розвиток правознавства
7. Створення (творчість)	

7.1)	Аналізувати основні філософсько-правові та юридичні категоріальні концепти не тільки в історичному контексті, але і враховуючи мінливість правової реальності.
7.2)	Творчо використовувати зміст основних першоджерел і провідні ідеї при аналізі філософських проблем, а також головних проблем співвідношення науки і практики.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Філософія права як наука та навчальна дисципліна. Специфіка філософсько-правового знання.

Поняття, предмет та методи філософії права. Особливості філософсько-правового знання. Екзотеризм, історичність, діалогічність філософсько-правового знання. Засновки філософсько-правового знання (аксіоми, парадокси). Праворозуміння як висхідна та кінцева точка філософсько-правового пізнавального процесу. Основні типи праворозуміння і філософсько-правові концепції. Об'єктно-предметне поле філософії права.

Тема 2. Проблеми правової онтології та антропології.

Поняття та сутність правової онтології. Проблемне поле правової онтології. Питання походження права. Причини виникнення права. Особливості права як регулятивного інституту. «Буття права», «правова реальність» і «світ права»: співвідношення понять. Вчення П. Сорокіна про морально-правову реальність. Особливості природного та позитивного права. Правова норма і закон як основні предметні форми існування права (право як соціальний інститут, правові норми, закон в праві). Особливості правової антропології. Філософська антропологія як універсальна методологія правознавства. Правова та юридична антропологія. Антропологічна природа права. Право як засіб людського співіснування. Стать, тіло і життя як правова проблема. Людина розумна, людина правова, людина юридична і людина конфузис. «Образ людини» та «образ права». Відмінність правової та юридичної антропології. Статуси, ролі в праві.

Тема 3. Вплив філософсько-правових ідей на політико-правову реальність.

Ідеї новоєвропейської філософії права і сучасне право. Поняття правової доктрини та її роль у формуванні правової реальності. Вплив філософсько-правових ідей і концепцій на сучасну політико-правову реальність: державний суверенітет, теорія розподілу влади, суспільний договір, сучасне розуміння держави. Філософсько-правові ідеї в теорії конституціоналізму і тексти сучасних конституцій. Ліберальна філософія Дж. Лока й американська революція. Ідея вічного миру і сучасна політико-правова реальність (наукова спадщина мислителів Нового часу та І. Канта). Філософія міжнародного права.

Тема 4. Міф і міфотворчість у праві.

Поняття міфу. Сфери дії міфу в сучасному соціальному житті. Міф як правотворчий чинник. Специфічні риси правового міфу. Правовий міф та його місце в політико-правовій реальності. Правові міфологи. Міф і галузі права. Основні правові міфи сучасності.

Тема 5. Сучасні філософсько-правові дискурси.

Поняття філософсько-правового дискурсу. Особливості феміністичної філософії права. Філософія діалогу та філософія права. Комунікативний філософсько-правовий дискурс (П. Рікбор). Сучасна англо-американська філософія права (Сьюзан Хаак).

Тема 6. Суб'єкт права: філософсько-правове бачення.

Поняття індивіда, людини, особи. Поняття суб'єкта права як вільного соціального індивіда. Суб'єкт права і процеси індивідуалізації. Детермінація розуміння суб'єкта права панівною ідеологією в різні періоди європейської культури (П. Сорокін). Вчення про суб'єкта права за П. Рікбором. Філософсько-правові витоки сучасного розуміння суб'єкта права (філософія права Нового часу і Просвітництва). Поняття квазі-суб'єкта права (роботи, тварини, неживі, географічні об'єкти). Суб'єкт права і фікція.

Тема 7. Права людини (між мораллю і правом).

Права людини (привілеї чи абсолютне право). Філософія прав людини. людини. Філософське обґрунтування прав людини. Правові, релігійні та культурні витоки філософії прав людини. Структура прав людини (носії і зміст прав людини). Права людини як моральні права. Права людини як юридичні права. Природні та позитивні права. Філософія прав людини в системі гуманітарного знання та в системі юридичних дисциплін. Модерністське та постмодерністське прав людини. Права людини і глобалізація. Проблема універсальності прав людини. Четверте покоління прав людини (соціокультурний контекст формування). Насильство і права людини (порушення і захист прав людини: юридичні і неюридичні способи захисту прав людини, радикальні форми захисту прав людини). Права людини і громадянство. Демократія і права людини. Права людини в умовах воєнного стану.

Тема 8. Право в координатах естетики і семіотики.

Право як семіотична система. Знаки і символи в праві. Символізм правової реальності. Особливості естетичного виміру права. Естетичне забарвлення теоретичного мислення в праві. Естетичні складові правової реальності (усні

промови, письмові тексти, юридична символіка, юридичні технології, процесуальні побудови, справедливість, одяг). Категорії «міра», «гармонія», «баланс», «краса» в контексті права. Право і мистецтво. Право і різні види мистецтва (архітектура, література, драматургія).

Тема 9. Філософсько-правове знання як відображення світогляду конкретної епохи. Філософія права в Україні.

Філософсько-правове знання як відображення світогляду конкретної епохи. Філософія права в Україні. Панівні світоглядні настанови та особливості розвитку філософсько-правових ідей. Особливості класичної і некласичної філософії права.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак)	Лабо	Ін.зав	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Тема 1. Філософія права як наука та навчальна дисципліна.	10	2	2	-	-	6
2.	Тема 2. Проблеми правової онтології та антропології.	12	4	2	-	-	6
3.	Тема 3. Вплив філософсько-правових ідей на політико-правову реальність.	8	2		-	-	6
4.	Тема 4. Міф і міфотворчість у праві	10	2	2	-	-	6
5.	Тема 5. Сучасні філософсько-правові дискурси: феміністична філософія права	10	-	2	-	-	8

6.	Тема 6. Суб'єкт права: філософсько-правове бачення проблеми	10	2	2	-	-	6
7.	Тема 7. Права людини (між мораллю і правом)	10	2	2	-	-	6
8.	Тема 8. Право в координатах семіотики та естетики	10	2				8
9.	Тема 9. Філософсько-правове знання як відображення світогляду конкретної епохи. Філософія права в Україні	10		2	-	-	8
10.	Всього годин	90	16	14	-	-	60

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбаченими тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів включає завдання до кожної теми та індивідуальні завдання.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.3. У процесі вивчення навчальної дисципліни студенти виконують індивідуальні завдання у вигляді індивідуальних розрахункових завдань.

4.3.4. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.5. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи студентів, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація.

На семінарських заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення ситуаційних завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань;
- складання окремих видів документів.

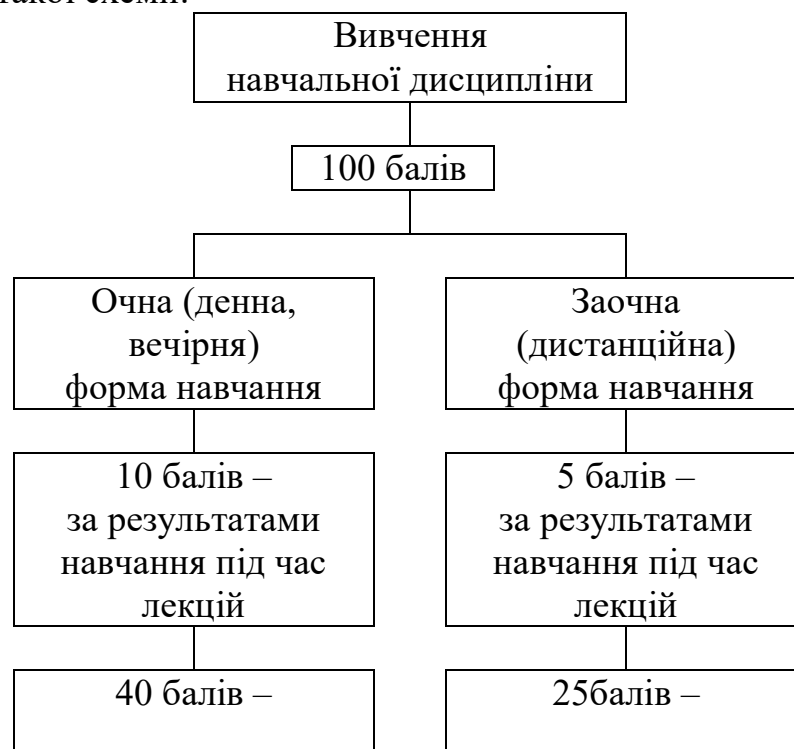
Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

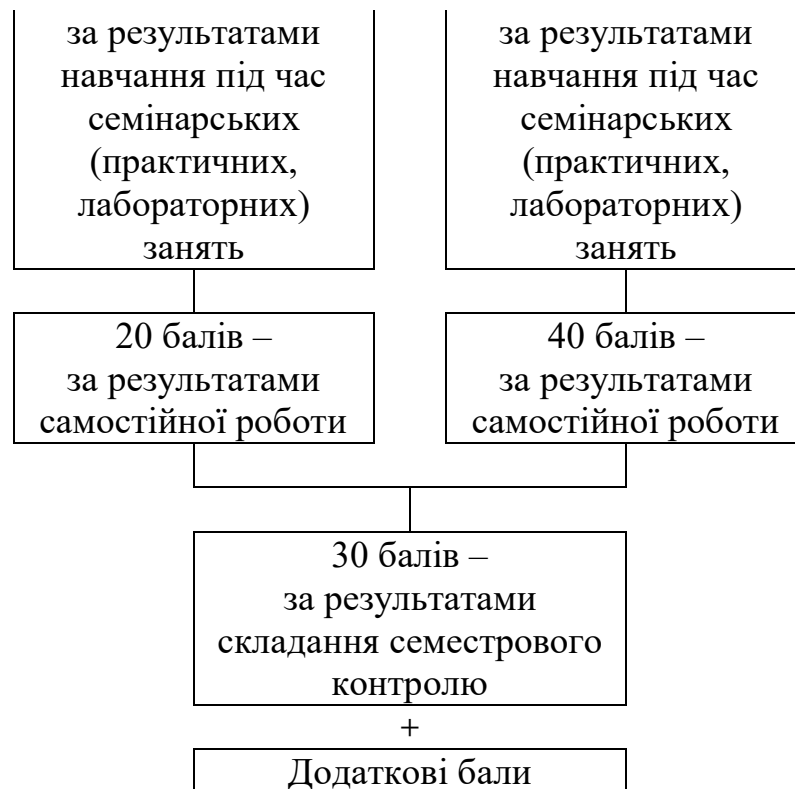
- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
- 2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;
- 4) складання окремих видів документів за ситуаційними завданнями;
- 5) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі письмового семестрового екзамену (виконання тестових завдань на Google disk) за обсягом навчального матеріалу, визначеним робочою програмою, і в терміни, встановлені розкладом.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нархування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих студентами під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних завдань визначаються в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

1. Абашнік В. О. Ганс Кельзен про юридичний позитивізм. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. 2014. Вип. 9- 1. С. 4-6. URL : <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc9/3.pdf>
2. Александрова О. С., Горбань О. В., Мартич Р. В. Філософія права: Навчально-методичний посібник. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 126 с. URL : <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/30803/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B01.pdf>
3. Александрова О. С., Горбань О. В., Мартич Р. В. Філософія права: Навчально-методичний посібник. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 126 с.
4. Білозьоров Є. Природний тип розуміння права як підґрунтя діяльнісної теорії правознавства. *Порівняльно-аналітичне правознавство*. 2022. № 2. С. 10–14. doi: 10.24144/2788-6018.2022.02.1.

5. Вовк В. М. Дослідження бінарних опозицій у праві як розширення предметного поля вітчизняної філософії права. *Вісник УЖНУ. Серія право.* Випуск 24. Т.4. С. 184-187. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/6969>
6. Калюжний Р. А., Вовк В. М. Право, мораль і релігія як соціальні регулятивні механізми. URL : <http://archive.nbuv.gov.ua/portal...>
7. Корабльова М. В. Філософія права в Україні: ідеологічні підстави. URL : https://www.dphs.univ.kiev.ua/files/phil_low.pdf
8. Корчевна Л. О. Основні поняття права у позитивізмі: критичний досвід. *Право і Безпека.* 2004. Т. 3, № 2. С. 18-21. URL : <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ea9e530a-3024-46afa142-e473e7fd3849/content>
9. Лой А. Практична філософія: реальність і можливості. *Філософська думка.* 2017. № 3. С. 6-23. URL : http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/Philos_2017_3_5..
10. Радбрух Г. Законне неправо та надзаконне право. *Проблеми філософії права.* 2004. Том II. С.83-94. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9678/09-Radbruch.pdf?sequence=1>
11. Семко М. Філософія права та її значення в процесі реформування правової системи України. *Аналітично-порівняльне правознавство.* 2023. № 2. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.75>
12. Соціокультурні та теоретичні засади філософії постмодерну / В.В. Лях, О.М. Йосипенко, Я.В. Любимий, В.С. Пазенок, К.Ю. Райда, Л.А. Ситніченко. Київ, 2017. 312 с. URL : <https://www.scribd.com/document/760386410/%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%9E%D0%9A%D0%A3%D0%9B%D0%AC%D0%A2%D0%A3%D0%A0%D0%9D%D0%86-%D0%A2%D0%90-%D0%A2%D0%95%D0%9E%D0%A0%D0%95%D0%A2%D0%98%D0%A7%D0%9D%D0%86-%D0%97%D0%90%D0%A1%D0%90%D0%94%D0%98-%D0%A4%D0%86%D0%9B%D0%9E%D0%A1%D0%9E%D0%A4%D0%86%D0%86-%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%9C%D0%9E%D0%94%D0%95%D0%A0%D0%9D%D0%A3>
13. Вовк В. Реформи та позитивне право (на прикладі римського права). *Філософські та методологічні проблеми права.* 2016. № 1. С. 94-103. URL : <https://elar.naiu.kiev.ua/items/c8f0b183-f44a-4ce4-bab5-0e053e366583>
14. Горобець К. В. *Форми буття права* // Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2017. Т 2. Філософія права / Редкол.: Максимов С. І. (голова) та ін. С. 1014–1017. URL : https://www.academia.edu/33091733/%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8_%D0%B1%D1%83%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0

15. Пономарев Е. Г. Штурцев Ю. Ю. Антропологія права як форма наукової діяльності. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13554/21-Shturtcev.pdf?sequence=1>
16. Правове життя як форма буття права. 2020. Випуск 2. *Juris Europensis Scientia*. DOI <https://doi.org/10.32837/chern.v0i2.87>
17. Соколова О. Антропологізм філософії права Памфіла Юркевича. Перспективи. 6. Соціально-політичний журнал. 2020. № 1. DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2020.1.1> Матвійчук І. Методологічні домінанти правової антропології. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/may/12724/170-178.pdf>
18. Васильченко Р. В. Співвідношення людини і держави у філософії Нового часу. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v041.2023.4>
19. Вовк В. М. Константно-домінантні соціальні ідеї епохи модерну та сучасний конституційний простір. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2023. № 2. DOI: 10.33270/02232602.25
20. Гусев В. І. Нариси з історії філософії Нового часу. К.: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020. 344 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/8b8f4462-d879-4c19-98ad-4d06934dd9e5>
21. Цуркан-Сейфуліна Ю. В. Філософія права Нового часу та раціоналізація владних засад права. *Національний юридичний журнал*. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/3/11.pdf>
22. Чорнобай О. Філософсько-правові детермінанти формування юридичної аргументації в Новий час (XVII–XIX ст.). URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/nov/19890/chornobay.pdf>
23. Шамрай В. Соціальний проект модерну: засади дослідження. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/28614/31-Shamray.pdf?sequence=1>
24. Закіров М. Міф як засіб інформаційного впливу та інструмент політичної комунікації. Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського: зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ. 2017. Вип. 48. С. 630–644. Retrieved from: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2017_48_48.
25. Рогова О. Г. Правовий міф як елемент легітимації державної влади. Science, innovations and education: problems and prospects. Proceedings of the 9th International scientific and practical conference. Tokyo, Japan, 6-8 April 2022. – Tokyo: CPN Publishing Group, 2022. – P. 558-566.
26. Рогова О. Дискусійні аспекти проблематики правового міфу. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/cpls/3/cpls307.pdf>
27. Тіщенко Ю. В. Інституалізація правового міфу як ознака сучасної держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-6/114>

- 17

- D0%B2%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD_%D1%8F%D0%BA_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%84%D1%96%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F
- 39.Вовк В. М., Олійник У. М. Право бути забутим як «нове право» людини у діджиталізованому суспільстві. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького*. Серія Право. 2020. № 10 (22). С. 16-22. DOI: <https://doi.org/10.33098/2078-6670.10.22.16-22>
- 40.Вовк В. М. Гіпермодерн і соматичні права людини. Аналітично-порівняльне право. 2022. № 2. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.64>
- 41.Вовк В. М. Соматичні права як кластер юридичних гарантій «самовласності» в контексті трансгуманізму. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2020. № 2. doi: <https://doi.org/10.33270/02202002.68>
- 42.Кононенко Ю. С., Джолос С. В. Абсолютизація прав людини як загроза державності і добробуту суспільства. Частина I. Загальнотеоретичні засади концепції прав людини: критичний погляд. Вісник Ужгородського національного університету. 2023. № 76. С. 20–29. doi: [10.24144/2307-3322.2022.76.1.3](https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.76.1.3)
- 43.Софінська І. Зasadничі сегменти громадянства та людиноцентризм: філософсько-правове опредметнення. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2023. № 2(26). С. 42–53. doi: [10.33270/02232602.42](https://doi.org/10.33270/02232602.42).
- 44.Фальковський А.О.,Хажинський Р.М. Концепція трансгуманізму Макса Мора та нова парадигма прав людини: досвід філософсько-правового осмислення. *Юридичний науковий електронний журнал*. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-5/112>
- 45.Шершель О. Методологічні підходи в дослідженні обмежень прав людини. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2023. № 2 (26). С. 136–143. doi: [10.33270/02232602.136](https://doi.org/10.33270/02232602.136).
- 46.Шершель О. Обмеження прав людини в інтересах держави в тоталітарних державах як вияв позитивістської концепції праворозуміння. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2024. № 1 (27). С. 133–141. doi: [10.33270/01242702.133](https://doi.org/10.33270/01242702.133).
- 47.Бурлай Є. Право в естетичному вимірі (до постановки питання). *Проблеми філософії права*. 2004. Том II. С. 204-214. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/9674/24-Burlay.pdf?sequence=1>
- 48.Бурова О. Право та естетика. *Право та інновації*. 2014. № 1–2 (5–6). URL : <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/07/Burova.pdf>
- 49.Кравчук О. О. Судова символіка Одеса 2022. 528 с. URL : <https://ela.kpi.ua/items/abacd2a0-2145-4aa8-93ff-ee7839315c57>

50. Мануйлов Є. М. Естетична культура як зміст освіти майбутнього фахівця права. *Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого*. Сер.: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2009. № 1. С. 13–20. URL : <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/2607>
51. Абросімов Є., Скалозуб Н. Особливості філософії права в Україні. *Публічне право*. 2015. № 2 (18). С. 304-309. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2015_2_43
52. Бігун В. С. Філософія права в Україні (1990-2005): здобутки і перспективи. *Проблеми філософії права*. 2006–2007. Т. IV–V. С. 200–206. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bd530f78-5d6a-4d25-ae3a-29a67ae97698/content>
53. Бондаренко О. В. Українська ментальність в розмаїтті національних ментальних формоутворень й архетипів: історико-культурний аспект. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2008. Вип. 32. С. 66–78. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpgvzdia_2008_32_8
54. Бондаренко О. В. Українська ментальність в розмаїтті національних ментальних формоутворень й архетипів: історико-культурний аспект. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2008. Вип. 32. С. 66–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpgvzdia_2008_32_8
55. Братасюк М. Г. Право як монолог державної влади в контексті сучасного українського розвитку. *Проблеми філософії права*. 2008–2009. Т. VI–VII. С. 54–59. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13633/06-Bratasuik.pdf?sequence=1>
56. Вдовичин І. Я. Свобода особи в епоху європейського середньовіччя (теологічна інтерпретація ідеї природного права). *Європейські перспективи*. 2013. № 3. С. 5-14. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2013_3_3
57. Донченко О.І. Правовий менталітет українського суспільства як фактор правотворчості. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2018. № 3 (61). С. 5-10.
58. Донченко О.І. Система суспільно-політичних поглядів Г. Сковороди. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №3. С. 15-19. URL : <https://dspace.onu.edu.ua/items/60c037d6-a25b-4742-bfd1-6c32762724a1>
59. Корабльова М. В. Філософія права в Україні: ідеологічні підстави. https://www.dphs.univ.kiev.ua/files/phil_low.pdf
60. Романова А. Правова доктрина природного права у регулюванні суспільних відносин на основі верховенства права. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 632–635. doi: 10.24144/2788-6018.2023.01.110

4. Інформаційні Інтернет-ресурси

1. <http://www.chitalca.html> – Безкоштовні електронні підручники онлайн «Гуманітарні науки»
2. <http://www.filosof.com.ua> / Веб-сайт Інституту філософії НАН України ім. Сковороди

